

مطالعه رفتارهای وندالیستی و ارتباط آن با پابندی به ارزش‌ها، احساس بی‌هنجاری و میزان استفاده از رسانه‌های نوین (مورد مطالعه: دانشگاه شهید مدنی آذربایجان)

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۰۲/۲۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۷/۰۶

عزت‌الله احمدی^{*۱}

صمد عدلی پور^۲

فریبا پورجبار آخونی^۳

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر با هدف مطالعه رفتارهای وندالیستی دانشجویان و رابطه آن با پابندی به ارزش‌ها (ارزش‌های خانوادگی، دینی، فرهنگی-اجتماعی)، احساس بی‌هنجاری (بی‌هنجاری اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی) و میزان استفاده از رسانه‌های نوین (اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی) انجام شد.

روش: این پژوهش به روش توصیفی و از نوع همبستگی بود. جامعه آماری کلیه دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ که تعداد آنها برابر با ۷۰۰۰ نفر بود. نمونه آماری، شامل ۳۶۴ نفر از دانشجویان بودند که به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه رفتارهای وندالیستی (علی‌وردی‌نیا و همکاران، ۱۳۹۲)، پرسشنامه پابندی به ارزش‌ها (رسول‌زاده اقدم و همکاران، ۱۳۹۴) و پرسشنامه احساس بی‌هنجاری (نادری و همکاران، ۱۳۸۹) است. تجزیه و تحلیل آماری یافته‌های پژوهش با آزمون همبستگی پیرسون، رگرسیون چندگانه و مدل‌سازی معادله ساختاری تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج پژوهش بیانگر آن است که بین پابندی به ارزش‌ها (ارزش‌های خانوادگی، دینی، فرهنگی-اجتماعی) با رفتارهای وندالیستی دانشجویان همبستگی معنادار معکوسی وجود دارد. اما بین میزان احساس بی‌هنجاری (بی‌هنجاری اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی) با رفتارهای وندالیستی رابطه معنادار مستقیمی وجود دارد. همچنین، بین میزان استفاده دانشجویان از اینترنت و رفتارهای وندالیستی آنها رابطه مستقیم ضعیفی وجود دارد.

۱. دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

* نویسنده مسئول: amiraliahmd91@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز

۳. دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز

علاوه بر این، متغیرهای مستقل در مدل رگرسیونی پژوهش توانسته‌اند، ۲۱ درصد از تغییرات رفتارهای وندالیستی دانشجویان را تبیین کنند.

نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج به‌دست آمده افزایش پایبندی به ارزش‌ها و کاهش احساس بی‌هنجاری نزد دانشجویان از امور ضروری است و هر گونه بهبود و تغییر در میزان این متغیرها می‌تواند، کاهش رفتارهای وندالیستی را در پی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی: رفتارهای وندالیستی، پایبندی به ارزش‌ها، احساس بی‌هنجاری، استفاده از رسانه‌های نوین

Study of Vandalistic Behaviors and Its Relationship with Adherence to Values, Sense of Anomie, and Usage of New Media (Case Study: Azarbaijan Shahid Madani University)

Ezzatollah Ahmadi¹

Fariba PourJabbar Akhouni²

Samad Adlipour^{3*}

Abstract

Introduction: The present study aims to study students' vandalism and its relation with the adherence to values (family, religious, and socio-cultural values), sense of anomie (economic, social, cultural, and political anomies) and the rate of using new media (the Internet and allowed social networks), and or anomalies.

Method: the present research employs a descriptive-correlational method. The statistical population consisted of all students of Azarbaijan Shahid Madani University in the academic year 2017-2018, who were 7000 individuals. The statistical sample consists of 364 students selected via the stratified random sampling method. Data was collected by the Vandalistic Behaviors Scale (Aliverdina et al., 2013), Adherence to Values Questionnaire (Rasoulzadeh Aghdam et al., 2015), and Anomalies Questionnaire (Naderi et al., 2010). Statistical analysis of the research findings was conducted via the Pearson correlation test, multivariate regression, and structural equation modeling (SEM) techniques.

Results: The results of the research indicated that there is a significant inverse correlation between adherence to values (family, religious, and social-cultural values) and students' vandalism, while there is a direct correlation between the rate of anomie feeling (economic, social, cultural, political and anomie) and vandalism. In addition, there is a direct weak correlation between the use of students from the Internet and their vandalism. Moreover, independent variables in the research regression model can explain 21% of the variations in students' vandalism.

Conclusion: According to the obtained results, the increase in the adherence to values and decrease in the sense of anomie among students is necessary, and any improvement and variation in the degree of these variables can lead to reducing the rate of students' vandalism.

Keywords: Vandalism, Adherence to values, Sense of anomie, Usage of New Media.

1. Associate professor of Faculty of Psychology and Educational Sciences, Azarbaijan Shahid Madani University.

2. Ph.D. Student of General Psychology, Faculty of Psychology and Education Sciences, Tabriz University.

3. Ph.D. student of sociology, Faculty of Law and Social Sciences, Tabriz University

*corresponding author: Samadadlipour@gmail.com

مقدمه

زندگی در جامعه نیازمند رفتارها و هنجارهای اجتماعی است. هنجارهای اجتماعی شیوه‌های رفتاری معینی هستند که بر اساس ارزش‌های اجتماعی شکل می‌گیرند و رعایت آنها باعث ایجاد نظم در جامعه می‌شود. در واقع، اندیشمندان علوم اجتماعی و رفتاری هنجارها را الگوهای استاندارد شده رفتار و کردار می‌دانند که نشان‌دهنده رفتار ایده‌آل یا مطلوب افراد و اعضای جامعه هستند. بنابراین، هنجارهای اجتماعی برای اعضای جامعه مشخص می‌سازند که در هر موقعیت اجتماعی، چه نوع رفتاری را باید پیش گیرند و از چه رفتاری بپرهیزند و بدین ترتیب، نظم را در جامعه حاکم می‌سازند. با این حال، عوامل متعددی دست در دست هم می‌دهند و به ایجاد انحرافات اجتماعی و جرایم منجر می‌شوند که به طور کلی، می‌توان این عوامل را در چهار دسته فردی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قرار دارد. نقص در هر یک از این عوامل می‌تواند زمینه‌ساز انواع انحرافات و آسیب‌های اجتماعی در جامعه شود (قنبری، طاهونی و قادری، ۱۳۹۵).

وندالیسم یکی از این انحرافات اجتماعی است که در جامعه جدید نمود و ظهور یافته و روان‌شناسان و جامعه‌شناسان، آن را نوعی مسئله اجتماعی قلمداد می‌کنند. از لحاظ لغوی، واژه وندالیسم در انگلیسی به خراب کردن اموال و اماکن عمومی در سطح شهر اشاره دارد و هر گونه رفتار مخرب، بی‌پروا و بی‌رحمانه را در فضاهای عمومی شهری شامل می‌شود. به نظر جرم‌شناسان، وندالیسم به عمل آسیب‌رسانی به اشیاء گفته می‌شود که در حوزه جرائم خرد قرار می‌گیرد. این واژه به لحاظ ریشه‌شناسی از واژه وندال مشتق شده است. وندال‌ها نام قومی از اقوام ژرمن - اسلاو بودند که به جنگجویی، خون‌خواری و تهاجم شهرت داشتند و به تخریب و تاراج مناطق اطراف خود می‌پرداختند. این روحیه ویران‌گری و تخریب اقوام وندال سبب شده که در مباحث آسیب‌شناسی هر گونه رفتارهای بزهکارانه که منجر به تخریب آگاهانه و ناآگاهانه اموال و اماکن عمومی و دشمنی و نابودی آثار هنری و تمدن بشری می‌شوند تحت عنوان وندالیسم به میان آید (کاون^۱، ۲۰۰۵).

ژانورن^۲ (۱۳۶۷) وندالیسم را نوعی روحیه بیمارگونه تعریف می‌کند که به تخریب تأسیسات عمومی نظیر تلفن‌های عمومی، صندلی‌های اتوبوس‌های شهری، مترو، باجه‌های پست و تلگراف و نظایر آن تمایل دارد. از این‌رو ژانورن از وندالیسم به عنوان نوعی بیماری جهانی خراب‌کاری در قرن حاضر و عصر مدرن و به مثابه پدیده‌ای جهانی نام می‌برد و آن را به گونه‌ای به تخریب آثار هنری، دشمنی با علم و صنعت و آثار تمدن اطلاق می‌کند. همچنین وی روحیه‌ای را که در تمایل به نابودی آثار هنری، تخریب اموال عمومی وجود دارد، روحیه ویران‌گر یا متمایل به خراب‌کاری (وندالیسم) می‌خواند (به نقل از نبوی، ملتفت و رحیم براتیان، ۱۳۹۰). از نظر ورنون^۳ (۲۰۰۷) وندالیسم شیوه‌ای برای بیان ناکامی‌های فرد، انتقام گرفتن یا ابراز خشم و هیجان در مواجهه با

1. Cowan
2. Janoren
3. Vernon

اوضاع و احوال کسل‌کننده یا جلب توجه در موضوعی خاص است. ساندرز^۱ (۱۹۸۱) نیز وندالیسم را خسارت هدف‌مند، نقص، بدشکل کردن یا تخریب اموال عمومی یا خصوصی توسط افرادی تعریف می‌کند که صاحب اموال نیستند (به نقل از علپوردی‌نیا، شارع‌پور و رحمانی، ۱۳۹۲). کیلینارد^۲ و میبر (۲۰۱۱)، تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به صورت مداوم و مکرر را وندالیسم می‌نامند. در مجموع، تعاریف صورت گرفته از وندالیسم در دو عنصر با هم مشترک هستند، نخست این که همگی آن‌ها رفتاری را وندالیسم در نظر می‌گیرند که آگاهانه و ارادی باشد و ثانیاً این رفتار به منظور تخریب و یا خسارت زدن به اموال دیگران و یا اموال عمومی صورت پذیرد (خلیل‌خواه، هیسلیپ و هنکوک^۳، ۲۰۱۶).

اغلب وندال‌ها مجرد و از نظر تحصیلی ناموفق‌اند. بیشتر آن‌ها با سرخوردگی‌ها، شکست‌ها و ناکامی‌های مختلف در زمینه تحصیلی، حرفه‌ای، مالی، اجتماعی و خانوادگی مواجه هستند. میزان بیماری‌های روانی، عصبیت، پرخاشگری و افسردگی در بین جوانان وندال زیاد است. این افراد به دلیل نداشتن تعادل روانی، در تشخیص هنجارها از ناهنجارهای اجتماعی با مشکل مواجه می‌شوند و عقده‌های روانی خود را با اقدامات خشونت‌آمیز و خراب‌کارانه تخلیه می‌کنند. همچنین فقر اقتصادی را می‌توان یکی از مهم‌ترین عوامل بروز وندالیسم دانست. وجود اختلاف طبقاتی در جامعه می‌تواند موجب برانگیخته شدن حس انتقام‌جویی افراد پایین‌تر به افراد بالادست جامعه شود. پایین بودن سطح تحصیلات، مصاحبت با دوستان وندال و از خودبیگانگی نیز از دیگر عوامل زمینه‌ساز این نوع رفتار است. میزان درآمد خانوار، شرایط نامطلوب محیط خانه، اختلافات خانوادگی زیاد، وضعیت نامطلوب تحصیلی و احساس تبعیض در مدارس، محیط‌های اجتماعی و خانوادگی از مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز بروز رفتارهای وندالیستی است. معمولاً افرادی که از زندگی خود راضی نیستند و احساس می‌کنند اجتماع برای رسیدن آن‌ها به اهداف‌شان کمکی نکرده است، با تخریب اموال عمومی سعی در آرام کردن خود دارند. این قبیل اشخاص از آنجا که توان انجام کارهای بزرگ را ندارند، با آسیب رساندن به اموال عمومی، به نوعی خود را تخلیه روحی و روانی می‌کنند (قنبری، طاهونی و قادری، ۱۳۹۵).

بررسی پژوهش‌های داخلی و خارجی صورت گرفته در خصوص وندالیسم بیانگر آن است که هر یک از این پژوهش‌ها، بخشی از متغیرهای مرتبط و تأثیرگذار بر رفتارهای وندالیستی را مطالعه نموده‌اند. برخی از تحقیقات داخلی (نبوی و همکاران، ۱۳۹۱؛ راسخ و عباسی نصرآباد سفلی، ۱۳۹۳) به مطالعه عوامل فردی و روانی (عزت نفس، خودنمایی، احساس تنفر از خویشتن) با رفتارهای وندالیستی پرداخته‌اند. برخی دیگر (مطلق و ندری، ۱۳۹۲؛ اله‌یاری و حسینی، ۱۳۹۳؛ بخارایی و شربتیان، ۱۳۹۴) بر عوامل خانوادگی (همچون طلاق و جدایی والدین، عملکرد خانوادگی، نابسامانی خانوادگی) تأکید داشته‌اند. همچنین برخی دیگر از این پژوهش‌ها (حیدری و پارسامهر، ۱۳۹۱؛

1. Sanders

2. Clinard & Meier

3. Khalilikhah, Heaslip, Hancock

کریمی منجرمویی و فرهمند، ۱۳۹۵؛ سخایی و همکاران، ۱۳۹۵؛ کردکریمی و روشنایی، ۱۳۹۵؛ افشانی و جواهرچیان، ۱۳۹۵) بر عوامل اجتماعی (همچون احساس بی‌قدرتی، انزوای اجتماعی، معاشرت با دوستان ناباب، سرمایه اجتماعی و...) تمرکز داشته‌اند. سایر پژوهش‌ها (میرفردی و همکاران، ۱۳۹۱؛ فتحی و همکاران، ۱۳۹۱) به مطالعه نقش عوامل اقتصادی (پایگاه اقتصادی- اجتماعی، درآمد کم) پرداخته‌اند. در تحقیقات خارجی (بال^۱، ۲۰۰۵؛ اوزن و همکاران^۲، ۲۰۰۵؛ جب^۳ و همکاران، ۲۰۰۸؛ ثوابیه و آل‌روفو^۴، کرسول^۵، ۲۰۰۵؛ خی‌یونگ و هانگ^۶، ۲۰۱۱؛ باتی و پیس^۷، ۲۰۱۷) نیز همچون تحقیقات داخلی بیشتر بر نقش عوامل خانوادگی (کنترل ناکافی والدین، تعداد فرزندان خانواده، جامعه‌پذیری مناسب در خانواده)، عوامل اقتصادی (فقر، درآمد نامناسب)، عوامل اجتماعی (پیوندهای محکم اجتماعی، سرمایه اجتماعی)، و عوامل محیطی (کیفیت محیط شهری) پرداخته شده است. با توجه به پژوهش‌های داخلی و خارجی صورت گرفته، در کمتر پژوهشی به نقش عواملی چون احساس آنومی یا بی‌هنجاری (اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی)، پابندی به ارزش‌ها (ارزش‌های خانوادگی، دینی، فرهنگی- اجتماعی) و استفاده از رسانه‌های نوین (اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی) پرداخته شده است. این در حالی است که این عوامل می‌توانند نقش مهمی در رفتارهای وندالیستی داشته باشند.

واژه آنومی با نام امیل دورکیم پیوند خورده است؛ اگرچه دیگران نیز به دفعات حتی در زمان خود دورکیم نیز این واژه را به کار برده‌اند (بورگتا و مونت‌قمری^۸، ۲۰۰۰). به باور دورکیم، آنومی وضعیتی است که افراد تعهدی به حاکمیت اخلاقی جامعه ندارند و به شکل قابل ملاحظه‌ای تحت تأثیر آن نیستند. از این رو، افراد احساس اضطراب، پریشانی و کمبود راهنمای اخلاقی می‌کنند، خواسته‌ها و آرزوهایشان نابسامان و تحت غلبه خودخواهی‌هایشان قرار می‌گیرد. این وضعیت شرایطی مناسب برای کجروی و رفتارهای وندالیستی است و همه افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (گروسمن^۹، ۲۰۱۴). یافته‌های کارتر و کارتر^{۱۰} (۲۰۱۴)، قاسمی مقدم، حسینجانی و خداکرمی (۱۳۹۴)، راسخ و عباسی نصرآباد سفلی (۱۳۹۲) بیانگر آن است که بین احساس بی‌هنجاری و انحراف و رفتارهای مجرمانه و جرائم خیابانی و خراب‌کاری رابطه مستقیمی وجود دارد.

پابندی یا تعلق خاطر به ارزش‌ها نیز از جمله عواملی هستند که نقش مهمی در انحرافات اجتماعی دارند. در این زمینه تراویس هیرشی^{۱۱} معتقد است که بین پیوند با نظام اجتماعی و اعتقاد

1. Ball
2. Ozen
3. Jeb
4. Thawabieh & Alrofo
5. Carswell
6. Xiong & Haung
7. Bhati & Pearce
8. Borgetta & Montgomery
9. Grossman
10. Carter
11. Travis Hirschi

به مشروعیت اخلاقی رابطه وجود دارد و اعتقادات فرد متأثر از پیوند با خانواده، دین، فرهنگ و جامعه است. با سست شدن این پیوند، از شدت اعتقادات کاسته می‌شود و بدین ترتیب زمینه بروز آسیب‌های اجتماعی از جمله رفتارهای وندالیستی به وجود می‌آید (رسول‌زاده اقدم و عدلی‌پور، ۱۳۹۵). به طوری که یافته‌های ارجمند سیاهپوش و همکارانش (۱۳۹۲)، مطلق و ندری (۱۳۹۲)، مک‌کوری^۱ (۲۰۰۵) و اسمیت^۲ (۲۰۰۳) بیانگر آن است که بین تعلق خاطر به ارزش‌های جمعی و فرهنگی، ارزش‌های خانوادگی و دینی با کجروی‌های اجتماعی رابطه مستقیمی وجود دارد.

علاوه بر این، گسترش استفاده از رسانه‌های نوین همچون شبکه‌های اجتماعی مجازی نیز یکی از عوامل مؤثر بر کجروی‌های اجتماعی و فرهنگی در جامعه ایران هستند (دعاگویان و حبیب‌زاده ملکی، ۱۳۹۲). بی‌تردید امروزه رسانه‌های نوین نقش مهمی در اطلاع‌رسانی، تأثیرگذاری بر افکار، نگرش‌ها و رفتارهای افراد دارند. با این حال، یکی از کارکردهای منفی رسانه‌های نوین عادی‌سازی هنجارشکنی است. انعکاس کجروی‌های اجتماعی در رسانه‌ها در کاهش نفرت از انحرافات و عادی شدن ناپهنجاری در جامعه تأثیر بسزایی دارد، زیرا فرد ضمن اطلاع از نقض هنجارها توسط رسانه‌ها، در می‌یابد که هنجارهای اجتماعی که به نظر وی غیرقابل تخطی بودند، قابل شکستن و تخلف هستند، لذا انگیزه ارتکاب جرم و خراب‌کاری در فرد تقویت می‌شود (فرجاد، ۱۳۸۰). در این زمینه یافته‌های قاسمی، میرمحمدتبار و عدلی‌پور (۱۳۹۱) و عدلی‌پور، اکبری‌پور و محکی (۱۳۹۵) نشان داد که رسانه‌های نوین در گرایش به کجروی‌های فرهنگی و اجتماعی نقش دارند.

حال با توجه به این که بخش قابل ملاحظه‌ای از جمعیت ایران را جوانان تشکیل می‌دهند و بخش زیادی از آنها در دانشگاه‌ها مشغول به تحصیل هستند؛ لذا طبیعی است که بخشی از رفتارهای وندالیستی به دانشگاه انتقال یابد. لذا، با توجه به اهمیت و ضرورت مطالعه وندالیسم، پژوهش حاضر با جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز از دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، به مطالعه رابطه استفاده از رسانه‌های نوین، پایداری به ارزش‌ها و احساس آنومی یا بی‌هنجاری با رفتارهای وندالیستی دانشجویان پرداخته است.

روش

این مطالعه به لحاظ هدف، در زمره تحقیقات بنیادی و به لحاظ شیوه اجرای تحقیق، در زمره تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش تمامی دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان در سال تحصیلی ۹۷-۹۶ هستند که تعداد آنها برابر با ۷۰۰۰ نفر است. برای به دست آوردن نمونه معرف، محققان سعی نمودند تا حداکثر اطلاعات را از جامعه مورد نظر استخراج نمایند، لذا نمونه آماری شامل ۳۶۴ نفر از دانشجویان بوده که از این تعداد ۲۲۵ دانشجوی زن و ۱۳۹ نفر مرد به صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند.

1. McCorry
2. Smith

ابزار پژوهش

(الف) پرسشنامه رفتارهای وندالیستی: برای سنجش این مفهوم از پرسشنامه پژوهش علیوردی‌نیا و همکاران (۱۳۹۳) استفاده شده است. آنها برای عملیاتی کردن رفتارهای وندالیستی دانشجویان، دو بعد در نظر گرفته‌اند: وندالیسم برون‌دانشگاهی (خراب‌کاری وسایل نقلیه، تخریب پارک‌ها و فضای زیباسازی‌شده شهری و فضای سبز، تخریب وسایل عمومی) و وندالیسم درون‌دانشگاهی (تخریب تجهیزات و تاسیسات دانشگاه، تخریب فضای سبز دانشگاه). این مقیاس ۱۶ گویه‌ای در یک طیف پنج‌درجه‌ای سنجیده شده است (اصلاً، یک تا دو بار، دو بار تا پنج بار، پنج تا ده بار، بیش از ده بار). روش نمره‌گذاری از ۵ امتیاز (بیش از ده بار) تا ۱ امتیاز (هرگز) می‌باشد. آنها میزان پایایی این مقیاس را از طریق آلفای کرونباخ $0/91$ گزارش نمودند. همچنین اعتبار این پرسشنامه به وسیله اعتبار صوری، اعتبار محتوایی و اعتبار سازه مورد تأیید قرار گرفت. در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ برای این متغیر $0/90$ به دست آمد.

(ب) پرسشنامه پایداری به ارزش‌ها: در پژوهش حاضر برای سنجش پایداری به ارزش‌ها از پرسشنامه پژوهش رسول‌زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۴) استفاده شده است. آنها برای سنجش پایداری جوانان به ارزش‌ها، سه بعد در نظر گرفته‌اند: پایداری به ارزش‌های خانوادگی، پایداری به ارزش‌های دینی، پایداری به ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی. این مقیاس ۳۰ گویه‌ای در طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای سنجیده شده است (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم). تمامی گویه‌ها مثبت بوده و روش نمره‌گذاری از ۵ امتیاز (کاملاً موافقم) تا ۱ امتیاز (کاملاً مخالفم) می‌باشد. اعتبار سازه‌ای این پرسشنامه از طریق تحلیل عامل مورد تأیید قرار گرفت به طوری که میزان آماره KMO، $0/89$ به دست آمد. علاوه بر این، رسول‌زاده اقدم و همکارانش (۱۳۹۴)، ضریب پایایی این پرسشنامه را در سه بعد مجزا بررسی نموده و ضرایب $0/76$ را برای پایداری به ارزش‌های خانوادگی، $0/72$ برای پایداری به ارزش‌های دینی و $0/77$ برای پایداری به ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی به دست آوردند. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای این ابعاد بدین صورت است: پایداری به ارزش‌های خانوادگی $0/75$ ، پایداری به ارزش‌های دینی $0/77$ ، پایداری به ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی $0/69$.

(ج) پرسشنامه احساس انومی: برای عملیاتی کردن مفهوم احساس انومی از پرسشنامه پژوهش نادری و همکاران (۱۳۸۹) استفاده شده است. در پژوهش آنها این متغیر با استفاده از چهار بعد مورد سنجش قرار گرفته است: انومی اقتصادی (حالتی که آن کنشگران نسبت به قواعد و اصول اقتصادی تعهدی ندارند و پیروی از این قواعد برایشان مطلوبیتی ندارد)، انومی اجتماعی (وضعیتی که در آن، هنجارها و انتظام اجتماعی با ضعف جدی مواجه می‌باشد)، انومی فرهنگی (به وضعیتی اشاره دارد که حس تعهد در افراد و بنیان‌های وفاداری با بحران مواجه بوده و به تعبیری بافت گفتمان فرهنگی در حال تضعیف است) و انومی سیاسی (حالتی که در آن کنشگران نسبت به قواعد جامعه سیاسی التزام ندارند و پیروی از این قواعد برایشان مطلوبیتی ندارد). احساس انومی با ۱۸ گویه و در

قالب یک طیف لیکرت پنج‌درجه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) سنجیده شده است. تمامی گویه‌ها مثبت بوده و روش نمره‌گذاری از ۵ امتیاز (خیلی زیاد) تا ۱ امتیاز (خیلی کم) می‌باشد. اعتبار این پرسشنامه به وسیله اعتبار صوری و اعتبار محتوایی مورد تأیید قرار گرفت. میزان پایایی کل مقیاس به وسیله آلفای کرونباخ ۰/۷۰ به‌دست آمد و پایایی ابعاد این متغیر بدین صورت بود: آنومی اجتماعی ۰/۶۹، آنومی اقتصادی ۰/۷۳، آنومی سیاسی ۰/۷۱ و آنومی فرهنگی ۰/۶۷. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ برای این ابعاد بدین صورت است: آنومی اقتصادی ۰/۷۰، آنومی اجتماعی ۰/۶۹، آنومی فرهنگی ۰/۷۱، آنومی سیاسی ۰/۷۰.

د) پرسشنامه میزان استفاده از رسانه‌های نوین: برای سنجش این مفهوم، میزان استفاده (اصلاً، کمتر از ۱ ساعت، از ۱ ساعت تا کمتر از ۲ ساعت، از ۲ ساعت تا کمتر از ۳ ساعت، از ۳ ساعت تا کمتر از ۴ ساعت، از ۴ ساعت تا بیشتر از ۴ ساعت) دانشجویان در طول یک هفته از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی مدنظر بوده است.

یافته‌ها

در پژوهش حاضر ابتدا یافته‌های توصیفی پژوهش و سپس یافته‌های استنباطی ارائه می‌شود. بررسی اطلاعات عمومی دانشجویان نشان می‌دهد که پاسخگویان در بازه سنی ۱۸-۴۲ قرار دارند و میانگین سنی آنها ۲۲/۴۴ سال می‌باشد. بر اساس نتایج، ۶۲ درصد از پاسخگویان را زنان و ۳۸ درصد از پاسخگویان را مردان تشکیل می‌دهند. ۸۵ درصد از پاسخگویان مجرد و ۱۵ درصد متأهل می‌باشند.

اطلاعات جدول شماره ۱ نشان می‌دهد میانگین رفتارهای وندالیستی در پاسخگویان ۲۱/۰۸ می‌باشد که نشان‌دهنده یک نمره پایین در رفتارهای وندالیستی دانشجویان است. از میان زیرمقیاس‌های رفتارهای وندالیستی، بعد وندالیسم برون دانشگاهی با میانگین ۱۲/۸۶ بالاترین نمره و بعد وندالیسم درون دانشگاهی با میانگین ۸/۲۴ کمترین میانگین را دارا هستند.

جدول ۱. میانگین رفتارهای وندالیستی دانشجویان

بعد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
وندالیسم برون دانشگاهی	۹	۴۰	۱۲/۸۶	۴/۷۶
وندالیسم درون دانشگاهی	۷	۳۴	۸/۲۴	۳/۴۵
رفتارهای وندالیستی (کل)	۱۶	۶۵	۲۱/۰۸	۷/۴۶

میانگین احساس آنومی دانشجویان نیز ۴۵/۳۸ می‌باشد که نشان‌دهنده یک نمره متوسط به بالا در احساس آنومی آنها است. از میان ابعاد احساس آنومی، بعد آنومی اجتماعی با میانگین ۱۸/۷۸ بالاترین نمره و بعد آنومی اقتصادی با میانگین ۴/۴۸ کمترین میانگین را دارا هستند.

جدول ۲. میانگین احساس آنومی دانشجویان

بعد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
آنومی اقتصادی	۳	۱۴	۴/۴۸	۱/۸۰
آنومی اجتماعی	۶	۳۱	۱۸/۷۸	۳/۵۹
آنومی فرهنگی	۴	۱۸	۷/۷۴	۲/۵۳
آنومی سیاسی	۴	۲۰	۱۴/۳۷	۳/۲۵
احساس آنومی (کل)	۱۸	۶۳	۴۵/۳۸	۶/۰۵

اطلاعات جدول شماره ۳ نشان می‌دهد میانگین پایداری به ارزش‌ها در پاسخگویان ۶۵/۲۶ می‌باشد که نشان‌دهنده یک نمره متوسط در پایداری به ارزش‌ها نزد دانشجویان است. از میان زیرمقیاس‌های پایداری به ارزش‌ها، بعد پایداری به ارزش‌های دینی با میانگین ۳۰/۸۸ بالاترین نمره و بعد پایداری به ارزش‌های خانوادگی با میانگین ۱۳/۹۵ کمترین میانگین را دارا هستند.

جدول ۳. میانگین پایداری دانشجویان به ارزش‌ها

بعد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
ارزش‌های خانوادگی	۷	۳۵	۱۳/۹۵	۴/۳۴
ارزش‌های دینی	۱۴	۵۶	۳۰/۸۸	۷/۱۷
ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی	۸	۴۰	۲۰/۴۵	۴/۲۴
پایداری به ارزش‌ها (کل)	۳۰	۱۲۳	۶۵/۲۶	۱۲/۲۳

میانگین میزان استفاده دانشجویان از اینترنت ۴/۶۵، و از شبکه‌های اجتماعی مجازی ۴/۲۵ می‌باشد که نشان‌دهنده یک نمره بالا در میزان استفاده آنها از رسانه‌های نوین است.

جدول ۴. میانگین استفاده دانشجویان از رسانه‌های نوین

بعد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف استاندارد
اینترنت	۱	۶	۴/۶۵	۱/۵۷
شبکه‌های اجتماعی مجازی	۱	۶	۴/۲۵	۱/۶۸

جدول شماره ۵ رابطه متغیرهای مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. اطلاعات این جدول حاکی از آن است که بین پایداری به ارزش‌ها و رفتارهای وندالیستی دانشجویان همبستگی معنادار معکوسی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش پایداری دانشجویان به ارزش‌ها (ارزش‌های خانوادگی، دینی، فرهنگی - اجتماعی)، رفتارهای وندالیستی آنها کاهش می‌یابد. اما بین احساس آنومی و ابعاد آن (آنومی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی) با رفتارهای وندالیستی دانشجویان همبستگی مستقیمی وجود دارد، بدین صورت که با افزایش میزان احساس آنومی دانشجویان، رفتارهای وندالیستی آنها افزایش پیدا می‌کند. همچنین بین میزان استفاده از اینترنت و رفتارهای وندالیستی

دانشجویان همبستگی مستقیم ضعیفی وجود دارد. ولی بین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و رفتارهای وندالیستی دانشجویان رابطه معناداری مشاهده نشد.

جدول ۵. نتایج آزمون همبستگی متغیرهای مستقل و وابسته

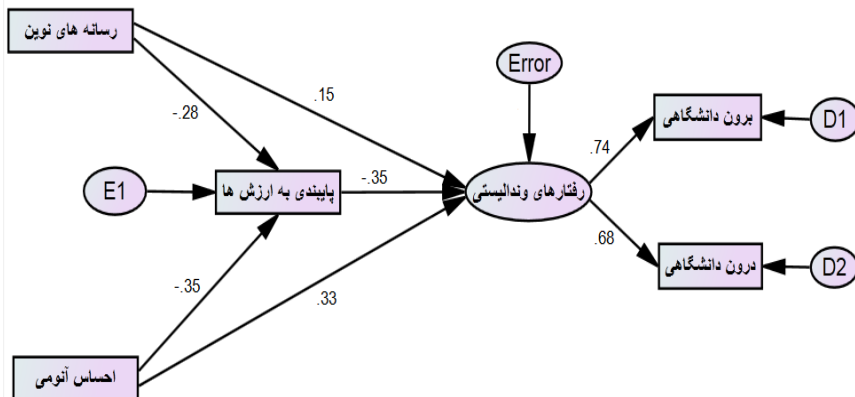
P-value	شدت همبستگی	متغیرها
۰/۰۰۵	-۰/۱۶	پایبندی به ارزش‌های خانوادگی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۴	-۰/۱۸	پایبندی به ارزش‌های دینی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۲	-۰/۲۱	پایبندی به ارزش‌های فرهنگی - اجتماعی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۱	-۰/۳۱	پایبندی به ارزش‌ها (کل) و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۱	۰/۲۰	احساس آنومی اقتصادی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۱	۰/۳۱	احساس آنومی اجتماعی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۲	۰/۱۹	احساس آنومی فرهنگی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۱	۰/۳۰	احساس آنومی سیاسی و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۰۱	۰/۳۸	احساس آنومی (کل) و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۳۲	۰/۱۲	میزان استفاده از اینترنت و رفتارهای وندالیستی
۰/۰۸۳	۰/۰۹	میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و رفتارهای وندالیستی

در ادامه به منظور مشخص شدن سهم تأثیر هر یک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته به تحلیل رگرسیونی پرداخته می‌شود. جدول شماره ۶ مدل رگرسیونی چندگانه رفتارهای وندالیستی دانشجویان را نشان می‌دهد. اطلاعات این جدول نشان می‌دهد که همبستگی چندگانه (R) برای رفتارهای وندالیستی ۰/۴۵ است که گویای این مطلب است که متغیرهای مستقل به‌طور همزمان ۰/۴۵ با رفتارهای وندالیستی ارتباط دارند. ضریب تعیین (R^2) نیز ۰/۲۱ محاسبه شده است. به این معنی که ۲۱ درصد از تغییرات رفتارهای وندالیستی دانشجویان توسط متغیرهای پایبندی به ارزش‌ها، احساس آنومی و میزان استفاده از اینترنت توضیح داده می‌شود. متغیر پایبندی به ارزش‌ها با توجه به ضرایب بتای استاندارد، تأثیر بیشتری از سایر متغیرهای پژوهش بر رفتارهای وندالیستی دانشجویان دارد. همچنین میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر رفتارهای وندالیستی دانشجویان ندارد.

جدول ۶. مدل رگرسیون چندمتغیره برای تبیین رفتارهای وندالیستی دانشجویان

P-value	مقدار t	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد	متغیرهای مستقل
۰/۰۰۱	-۴/۶۴	-۰/۲۷	-۰/۳۲	پایبندی به ارزش‌ها
۰/۰۰۲	۳/۷۲	۰/۲۵	۰/۳۲	احساس آنومی
۰/۰۴۱	-۲/۱۱	-۰/۰۹	-۰/۱۹	استفاده از اینترنت
۰/۱۲۰	۱/۸۵	۰/۰۵	۰/۱۱	شبکه‌های اجتماعی مجازی
۰/۴۶ R=	۰/۳۱ R2=	۲۵/۴۰ F=	۰/۰۰۱ P-value=	خلاصه مدل

در ادامه، مدل معادله ساختاری پژوهش حاضر ترسیم شده است. مدل با استفاده از نرم‌افزار AMOS رسم گردیده و ملاحظه می‌شود که متغیر پنهان وابسته، یعنی رفتارهای وندالیستی، از دو بعد وندالیسم درون دانشگاهی و وندالیسم برون دانشگاهی تشکیل شده است. ضریب استاندارد شده متغیرهای مستقل با متغیر وابسته (رفتارهای وندالیستی) در شکل شماره ۱ نشان داده می‌شود. متغیرهای استفاده از رسانه‌های نوین ۰/۱۵، احساس آنومی ۰/۳۳، و پایداری به ارزش‌ها ۰/۳۵- بر رفتارهای وندالیستی تأثیر دارند. همچنین متغیرهای میزان استفاده از رسانه‌های نوین و احساس آنومی به ترتیب ۰/۱۰ و ۰/۱۲ به طور غیرمستقیم بر رفتارهای وندالیستی دانشجویان تأثیر دارند.

شکل ۱. مدل ساختاری پژوهش

در جدول ۱۰، تعدادی از مهم‌ترین معیارهای برازش مدل و تفسیر برازش قابل قبول (قاسمی، ۱۳۹۲) آمده است. به‌طور کلی می‌توان گفت که تمامی شاخص‌های برازش مدل قابل قبول هستند. بنابراین مدل ترسیم شده، نشان می‌دهد که داده‌های تجربی ما می‌توانند تا حدودی با نظریه‌ها پوشش داده شوند.

جدول ۷. معیارهای برازش مدل و تفسیر برازش قابل قبول

وضعیت پذیرش	تفسیر	سطح قابل قبول	مقدار حاصل در مدل مفروض	معیار برازش مدل
قابل قبول	مقدار نزدیک به ۰/۹۵ منعکس کننده یک برازش مطلوب است.	۰ (عدم برازش) تا ۱ (برازش کامل)	۰/۹۳	نیکویی برازش (GFI)
قابل قبول	مقدار نزدیک به ۰/۹۵ منعکس کننده یک برازش مطلوب است.	۰ (عدم برازش) تا ۱ (برازش کامل)	۰/۹۴	نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)

وضعیت پذیرش	تفسیر	سطح قابل قبول	مقدار حاصل در مدل مفروض	معیار برازش مدل
قابل قبول	مقدار کمتر از ۰/۰۵ یک برازش خوب را نشان می‌دهد.	کوچکتر از ۰/۰۵	۰/۰۴	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA)
قابل قبول	مقدار نزدیک به ۰/۹۵ منعکس کننده یک برازش مطلوب است.	۰ (عدم برازش) تا ۱ (برازش کامل)	۰/۹۰	توکر لوئیس (TLI)
قابل قبول	مقدار نزدیک به ۰/۹۵ منعکس کننده یک برازش مطلوب است.	۰ (عدم برازش) تا ۱ (برازش کامل)	۰/۹۶	شاخص برازش هنجار شده (NFI)
قابل قبول	مقدار کمتر از ۱ نشان‌دهنده ضعف برازش و مقدار بیشتر از ۵ منعکس کننده نیاز به بهبود است.	۱ تا ۵	۳/۱۷	کای اسکوئر نسبی (CMIN/DF)
قابل قبول	بالتر از ۰/۵۰ یا ۰/۶۰		۰/۵۵	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)
قابل قبول	بالتر از ۰/۵۰ یا ۰/۶۰		۰/۵۶	شاخص برازش تطبیقی مقتصد (PCFI)

بحث و نتیجه‌گیری

نظام آموزشی و در رأس آنها دانشگاه‌ها از نهادهای اجتماعی مهمی هستند که مسئولیت آموزش و جامعه‌پذیری دانشجویان را بر عهده دارند، به طوری که در صورت بروز برخی آسیب‌ها، خود دانشگاه‌ها می‌توانند یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری مسائل و مشکلات اخلاقی، روانی، اجتماعی و فرهنگی باشند. بنابراین، مطالعه علل و عوامل مؤثر بر رفتارهای ناپه‌نجان و ضداجتماعی دانشجویان در دانشگاه‌ها و جامعه و ارائه راهکار جهت ترمیم آن از اهمیت زیادی برخوردار است. به همین خاطر در پژوهش حاضر دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شدند تا برخی از عواملی که در ارتکاب رفتارهای وندالیستی در بین آنها مؤثرند، مورد مطالعه قرار گیرند.

یافته‌های توصیفی پژوهش حاکی از آن است که رفتارهای وندالیستی دانشجویان در داخل دانشگاه و بیرون از دانشگاه در سطح پایینی قرار دارند. این یافته‌ها در راستای یافته‌های پژوهش‌های فتوحی و همکاران (۱۳۹۱)، علیوردی‌نیا و همکاران (۱۳۹۲)، و سخایی و همکاران (۱۳۹۵) است که در مطالعه‌شان نشان دادند، رفتارهای وندالیستی دانشجویان و دانش‌آموزان در سطح پایینی قرار دارد.

سایر یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که بین میزان پایبندی دانشجویان به ارزش‌ها (ارزش‌های خانوادگی، دینی، فرهنگی - اجتماعی) و ارتکاب رفتارهای وندالیستی آنها رابطه معنادار معکوسی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش میزان پایبندی دانشجویان به ارزش‌های خانوادگی، دینی و فرهنگی - اجتماعی، رفتارهای وندالیستی آنها کاهش پیدا می‌کند. این یافته‌ها در راستای

یافته‌های پژوهش نبوی و همکاران (۱۳۹۱)، کردکریمی و روشنایی (۱۳۹۵) و مک‌کوری (۲۰۰۵) است که در مطالعه‌شان نشان دادند، تعلق اجتماعی و پیوند اجتماعی عاملی مهم در کاهش رفتارهای وندالیستی افراد هستند. همچنین، بخارایی و شربتیان نیز در این خصوص در تحقیق‌شان به این نتیجه رسیدند که مشکلات و نابسامانی‌های خانوادگی و عدم تعلق به ارزش‌های خانوادگی عاملی مهم در رفتارهای وندالیستی افراد می‌باشند. در این زمینه، اسمیت (۲۰۰۳) بر این باور است که دین و مذهب از طریق ایجاد یک نظم اخلاقی و مینا شدن برای تدوین قوانین اجتماعی، مانع از انجام رفتارهای ناپه‌نجر می‌شود. نظام اخلاقی تدوین شده براساس دین، به صراحت بر بایدها و نبایدهایی تأکید می‌کند که برای رفتارهای فردی و اجتماعی انسان حد و مرز تعیین می‌کند (به نقل از مهرابی و همکاران، ۱۳۹۵). علاوه بر این، نظریه پیوند اجتماعی هیرشی و نظریه ساختار خانواده نیز مؤید این نتایج هستند. هیرشی معتقد است کجرفتاری در حالت تضعیف قیود فرد یا بی‌اعتنایی کامل نسبت به جامعه رخ می‌دهد. در واقع، به باور وی هر چه همبستگی میان جوانان، والدین، بزرگ‌سالان و همسالان بیشتر باشد، جوانان بیشتر علاقه‌مند و درگیر فعالیت‌های مقبول اجتماعی می‌شوند و در نتیجه کمتر ممکن است، کجرو و مجرم شوند. ویلیام گود^۱ نیز در نظریه ساختار خانواده هر گونه نابسامانی و بی‌سازمانی در این نهاد و ساختار آن در ظهور و شکل‌گیری شخصیت کجرو دخیل می‌داند (نبوی، سالمیان و حبیبیان، ۱۳۹۱).

دیگر یافته‌های پژوهش نشانگر آن است که بین احساس آنومی یا بی‌هنجاری (آنومی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی) با رفتارهای وندالیستی دانشجویان دانشجویان همبستگی مستقیمی وجود دارد؛ به طوری که با افزایش احساس آنومی در بین دانشجویان، رفتارهای وندالیستی آنها افزایش می‌یابد. این یافته‌ها در راستای یافته‌های پژوهش افشانی و جواهرچیان (۱۳۹۵) و سخایی و همکاران (۱۳۹۵) است. احساس آنومی بیانگر وضعیتی است که در آن، هنجارهای اجتماعی که به رفتار افراد نظم می‌دهند، از هم گسیخته می‌شوند یا تأثیر خود را به‌عنوان قاعده رفتاری از دست می‌دهند. در واقع، احساس آنومی زمانی رخ می‌دهد که افراد، راه‌های مشروع و پذیرفته‌شده رسیدن به اهداف را مسدود می‌دانند، بنابراین راهی را انتخاب می‌کنند که جامعه آن را منع کرده است.

بخشی دیگر از یافته‌های نشان داد که بین استفاده از اینترنت و رفتارهای وندالیستی همبستگی مستقیم خیلی ضعیفی وجود دارد. اما بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و رفتارهای پرخطر رابطه قابل ملاحظه‌ای مشاهده نشد. همچنین در مدل رگرسیونی و مدل مسیر ترسیم شده نیز تأثیر استفاده از رسانه‌های نوین در حد پابندی بود. این یافته‌ها در راستای یافته‌های پژوهش کشر و همکاران (۱۳۹۰) و کریمی منجر موئی و فرهمند (۱۳۹۵) است. در تحلیل این یافته‌ها می‌توان گفت که رسانه‌ها برخی از رفتارهای انحرافی نظیر وندالیسم را به جوانان آموزش و یاد می‌دهند. اما با توجه به این که دانشجویان از اقبال آگاه جامعه هستند، لزوماً کنشگران بی‌اختیار و منفعلی در قبال محتوای رسانه‌های نوین نیستند و تحت تأثیر محتوای رسانه‌ای می‌توانند به شکل‌های مختلفی

- بیندیشند، تصمیم بگیرند و متناسب با آن عمل کنند. به همین خاطر این رسانه‌ها نتوانسته‌اند نقش قابل توجهی در ارتکاب رفتارهای وندالیستی دانشجویان داشته باشند.
- در ادامه با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهادات زیر ارائه می‌شوند:
- تقویت ارزش‌ها و باورهای دینی، خانوادگی و فرهنگی - اجتماعی دانشجویان؛
 - توجه به نقش ارزش‌های خانوادگی، دینی و فرهنگی - اجتماعی و استفاده از آنها در برنامه‌های پیشگیری از رفتارهای وندالیستی؛
 - اگر چه رسانه‌های نوین (اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی) عاملی مهم در گرایش و ارتکاب دانشجویان به رفتارهای وندالیستی در پژوهش حاضر نبودند، با این حال، افزایش سواد رسانه‌ای دانشجویان (آموزش استفاده درست از فضای مجازی) می‌تواند نقش پررنگی در کاهش آسیب‌های اجتماعی رسانه‌های نوین و فضای مجازی داشته باشد.
 - توجه بیشتر به خواسته‌ها و نیازمندی‌های معقول دانشجویان از طرف مسئولین دانشگاه و جامعه؛
 - مسئولین دانشگاه و جامعه باید برنامه‌ریزی‌های دقیقی در خصوص احساس آنومی دانشجویان به عمل آورند و با مشارکت دادن دانشجویان در امور دانشگاه و جامعه در جهت رفع و کاهش احساس آنومی گام‌های مهمی بردارند.
 - تقویت روحیه دلبستگی و وابستگی بیشتر نسبت به حفظ اموال عمومی جامعه و دانشگاه.

منابع

- ارجمند سیاهپوش، ا.؛ حیدرآبادی، ا. و ارجمند سیاهپوش، ب. (۱۳۹۲). نقش عوامل اجتماعی در تبیین رفتارهای وندالیستی دانش‌آوزان دوره متوسطه شهر اندیمشک (با تاکید بر امنیت اجتماعی). جامعه‌شناسی مطالعات جوانان، ۳ (۹): ۴۶-۲۳.
- افشانی، ع. و جواهرچیان، ن. (۱۳۹۵). بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش‌آوزان دوره اول و دوم متوسطه شهر یزد. پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، ۵ (۲): ۲۴-۱.
- الهیاری، ط. و حسنی، ن. (۱۳۹۳). ارتباط عملکرد خانواده با رفتارهای وندالیستی (خرابکارانه) دانش‌آوزان در شهر جوانرود استان کرمانشاه. مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۳ (۱): ۶۷-۵۳.
- بخارایی، احمد و شربتیان، محمدحسن (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی عوامل اثرگذار بر رفتارهای وندالیستی (مطالعه موردی: در کلانشهر مشهد)، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال چهارم، شماره ۲، صص ۴۸-۲۱.
- حیدری، ا. و پارسامهر، م. (۱۳۹۱). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر وندالیسم (مورد مطالعه: دانش‌آوزان دبیرستانی شهر اهواز). جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳ (۴۷): ۲۲۹-۲۰۷.

- دعاگویان، د. و حبیب‌زاده ملکی، ا. (۱۳۹۲). بررسی تطبیقی عوامل مؤثر بر ارتکاب اعمال منافی عفت جوانان (مطالعه دو گروه جوانان و مجرمین شهرستان تبریز ۱۳۹۱). دانش انتظامی آذربایجان شرقی، ۳ (۴): ۲۷-۵۲.
- راسخ، ک. و عباسی نصرآباد سفلی، ع. (۱۳۹۳). عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به خراب‌کاری (مطالعه موردی: دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج). انتظام اجتماعی، ۶ (۴): ۱-۲۴.
- رسول‌زاده اقدم، ص. و عدلی‌پور، ص. (۱۳۹۵). آسیب‌شناسی اجتماعی نهاد خانواده، تبریز: طنین دانش.
- رسول‌زاده اقدم، ص؛ میرمحمدتبار، س. افشار، س. و عدلی‌پور، ص. (۱۳۹۴). تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای رسانه‌های اجتماعی بر ارزش‌های جوانان ایرانی. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۵ (۱۷): ۶۵-۹۴.
- سخایی، ا؛ سهراب‌زاده، م. و حسینی‌زاده آرانی، س. (۱۳۹۵). بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان به وندالیسم (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دبیرستانی شهر تهران). مطالعات جامعه‌شناختی، ۲۳ (۲): ۴۰۵-۴۳۱.
- عدلی‌پور، ص؛ اکبرپور، ح. و محکی، م. (۱۳۹۵). رابطه استفاده از فیس‌بوک و پایبندی به ارزش‌های خانوادگی و دینی با کجروی فرهنگی (مورد مطالعه: جوانان شهر تبریز). مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۱۵ (۳۴): ۱-۲۷.
- علیوردی‌نیا، ا؛ شارع‌پور، م. و رحمانی، س. (۱۳۹۲). تبیین رفتارهای وندالیستی از دیدگاه نظریه‌های آنومی - فشار (مطالعه دانشجویان دانشگاه مازندران). مطالعات اجتماعی ایران، ۷ (۴): ۸۳-۱۰۹.
- فتحی، س؛ آرام، ه. و کریمیان، ح. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی جوانان با تاکید بر حاشیه‌نشینی (مورد مطالعه: جوانان شهر تهران). مدیریت شهری، ۴ (۱۰): ۵۱-۶۳.
- فرجاد، م. (۱۳۸۰). آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: انتشارات بدر.
- قاسمی مقدم، ح؛ حسینجانی، ب. و خداکرمی، ف. (۱۳۹۴). تأثیر آنومی و زیست‌بوم جنایی بر جرایم خیابانی شهرستان اهواز از سال ۸۸ تا ۹۳. پژوهش‌های حقوق خصوصی و کیفری، ۱۱ (۲۶): ۱۰۳-۱۲۸.
- قاسمی، و. (۱۳۹۲). مدل‌سازی معادله ساختاری در پژوهش‌های اجتماعی با کاربرد Amos Graphics، تهران: جامعه‌شناسان.
- قاسمی، و؛ میرمحمدتبار، س. و عدلی‌پور، ص. (۱۳۹۲). تبیین جامعه‌شناختی تأثیر رسانه‌های خارجی بر کجروی فرهنگی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر فریدونکنار. مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، ۲ (۳): ۵۳-۷۸.

- قنبری، ا؛ طاهونی، م. و قادری، ن. (۱۳۹۵). بررسی عوامل تأثیرگذار بروز وندالیسم در مبلمان شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز). پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۴ (۴): ۵۶۹-۵۸۶.
- کردکریمی، ا. و روشنایی، ع. (۱۳۹۵). مطالعه گونه‌شناسی و شیوع‌شناسی رفتارهای وندالیستی (مورد مطالعه: دانش‌آموزان دوره متوسطه ناحیه یک همدان). پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۵ (۹): ۷۴-۵۳.
- کرمی منجرموئی، ی. و فرهنگ، م. (۱۳۹۵). وندالیسم و جوانان، مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی. ۵ (۲): ۲۰۳-۱۸۷.
- کشکر، س؛ کارگر، غ. و خورشیدی، ر. (۱۳۹۰). نقش رسانه‌ها در انتقال ارزش‌های اخلاقی و رابطه آن با وندالیسم در فوتبال. پژوهش‌های ارتباطی، ۱ (۴): ۷۱-۱۰۵.
- مطلق، م. و نداری، س. (۱۳۹۲). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر گرایش دانش‌آموزان پسر به وندالیسم در محیط مدارس (مطالعه موردی دبیرستان‌های شهرستان خرم‌آباد). مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۴ (۱۰): ۱۳۶-۱۱۷.
- مهرابی، ح؛ محمودی، ف. و مولوی، ح. (۱۳۹۵). پیش‌بینی گرایش به رفتارهای پرخطر بر اساس باورهای دینی، هیجان‌خواهی، آلودگی محیط و رسانه‌ها در دانشجویان دختر. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۷ (۲): ۱۴-۴.
- میرفردی، ا؛ احمدی، س. و نیکخواه، ز. (۱۳۹۱). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم (خرابکاری) در بین دانش‌آموزان دبیرستانی شهر یاسوج. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۳ (۴۷): ۲۰۶-۱۸۵.
- نادری، ح؛ جاهد، م. و خدابخشی هقشجانی، ن. (۱۳۸۹). سنجش چندبعدی احساس آنومی در بین جوانان، مطالعات امنیت اجتماعی، ۵ (۳۵): ۲۱۰-۱۷۹.
- نبوی، س؛ سالمیان، س. و حبیبیان، ب. (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر رفتار وندالیستی درمیان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان اهواز. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱ (۳): ۹۸-۱۳۵.
- نبوی، س؛ ملتفت، ح. و رحیم براتیان، ع. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر در بروز رفتارهای وندالیستی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان ایذه. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲ (۴۳): ۱۰۰-۸۳.
- Ball, J. (2005). The moderating effect of family factor on the relationship between lifetime trauma event exposure and juvenile delinquency in a sample of male juvenile offenders, Dissertation PhD, Georgia State University.
- Bhati, A., Pearce, P. (2017). Tourist attractions in Bangkok and Singapore; linking vandalism and setting characteristics. *Tourism Management*, 63, 15-30.

- Borgetta, E. F., & Montgomery, R. J. V. (2000). *Encyclopedia of Sociology*. New York: Macmillan Reference.
- Carswell, S. B. (2005). *Pathways to delinquency: The role of parental attachment, family socioeconomic status, and deviant peer relationship in risk behaviors and delinquency among urban African-American middle school students*, dissertation PhD, The American university.
- Carter, E. M., & Carter, M. V. (2014). Anomie, Deviance, and the Religious Factor: Data from 104 NFL Players. *Journal of Sociology and Social Work*, 2 (2), 135-144.
- Clinard, M. B., Meier, R. F. (2011). *Sociology of deviant behavior*, Australia: Wadsworth Publishing.
- Cowan, R. (2005), *The Dictionary of Urbanism*, London: Streetwise press.
- Grossman, M. (2014). Anomia. *Encyclopedia of the Neurological Sciences (Second Edition)*.
- Jeb, A. B., Amy, F., & Sean, P. V. (2008). Social control, serious delinquency, and risky behavior, *Journal of crime & delinquency*, 54 (3), 423-456.
- Khalilikhaha, M., Heaslip, K., Hancock, K. (2016). Traffic sign vandalism and demographics of local population: A case study in Utah, *Journal of Traffic and Transportation Engineering (English Edition)*, 3 (3), 192-202.
- McCorry, T. (2005). *Parental Control, gender and delinquency in Patriarchal and non-Patriarchal household, a qualitative assessments*, Ph.D dissertation, State university of New York at Buffalo.
- Ozen, S., Ece, A., Oto, R., Tirasci, Y., & Goren, S. (2005). Juvenile delinquency in a developing country: A province example in Turkey, *International of law and psychiatry*, 28 (4), 430-441.
- Thawabieh, A. M. & Alrofo, M, A. (2010). Vandalism at boys schools in Jordan, *International Journal Education Science*, 2 (1), 41-46.
- Vernon, G. E. (2007). *The influence of vandalism in schools on learner's academic performance, Magister educations in the faculty of education at the Nelson Mandela Metropolitan University*.
- Xiong, Z. & Haung, J. (2011). Predicting hmong male and female youth delinquent behavior: an exploratory study. *Hmong Studies Journal*, 12, 1-34.